Nový král

Původ materiálu
Kateřina Frühbauerová
Pořadí v lekci
8

Téma

Co nejdůležitějšího má král.

Cíl

Děti objeví hodnotu vyvolení Hospodinem

Pro učitele

Výkladové poznámky

Saul: Na konci 15. kapitoly bylo Saulovi oznámeno, že jako král u Hospodina skončil a proč skončil. Už nebude spravovat zemi jako král. Hospodin sám najde Izraeli nového krále. Jaké je nyní Saulovo postavení? Pomazání za krále získal od Hospodina, Hospodin mu nyní královský post vzal. Saul se ovšem své moci vzdát nechce – pověření od Hospodina už nemá, ale musí to nutně vědět jeho lid? Saul se už v kap. 15, v. 30 pokouší zajistit si svoji moc před lidem, když říká Samuelovi: „Prokaž mi poctu před staršími mého lidu i před Izraelem a vrať se se mnou. Chci se poklonit Hospodinu, tvému Bohu.“ – Sledujte zájmena můj, tvůj – účelem celé akce je udržet si důvěru lidu! Nadále zůstává králem – bez pověření od Hospodina, s důvěrou lidu. Vzhledem k tomu, že v Izraeli nedosazuje krále vůle lidu, ale Hospodin (1S 10, 1 – pomazání, 1S 10, 17-27 – volba losem jako způsob, jak se dotázat božstva, nikoliv jako výsledek vůle lidu; výsledek volby nebyl přijat celý lidem!), je problém na světě. Mít důvěru lidu ke kralování v Izraeli nestačí!

Jak by měl Saul v ideálním případě reagovat na odnětí pověření Hospodinem? Vyznáním viny (to udělal 1S 15,24); další logický krok je vzdát se moci – abdikace před lidem – místo toho Saul začíná bojovat o to, aby zůstal králem, třeba bez Hospodina, ale králem.

David: první zmínka o novém izraelském králi je v 1S 16, 12, jeho jméno zaznívá až po pomazání. Je to král, kterého nikdo nezná – jen Hospodin.

Je tu tedy král Saul, který nemá pověření od Hospodina, ale má moc před lidem a král David, který pověření od Hospodina má, ale lid ho nezná. Co by v ideálním případě mělo proběhnout? Saul by měl pokojně složit moc do Božích rukou (odtud také svoji královskou moc Saul přijal 1S 9 a 10) a také složit funkci před lidem. David by měl pokojně převzít moc z rukou Božích (pomazáním) a před lidem. Co se skutečně dělo? Saul se pokoušel zůstat králem bez ohledu na okolnosti; pokoušel se Davida zabít (byť na začátku mu David nevadil). Dokonce mu nabídl i svoji dceru za ženu – podmínky byly myšleny záměrně jako likvidační 1S 18. Mrtvý pretendent na trůn už nevznese žádný nárok, který by Saula ohrozil.

Výklad po verších

1-3: Hospodin posílá Samuela, aby pomazal nového krále. Posílá jej na konkrétní místo za konkrétním člověkem, mezi jehož syny bude nový král. Tedy Samuel není poslán, aby někoho vybíral, král je vybrán Hospodinem. Od Samuela Hospodin čeká, že nového krále pomaže. Samuel má pochopitelně strach ze Saula; cestou za Davidem bude muset projít přes Saulovo město Gibej. Spolupráce s pretendenty na trůn se trestá smrtí. Hospodin radí Samuelovi, jak to zaonačit, aby vše vyšlo. (Výmluvu na oběť použije i Jonatan, až bude omlouvat Davidovu nepřítomnost u královského stolu v 1S 20,29.)

4-5: Příchod proroka vyvolává strach (přináší zlé zprávy?). Řád posvěcování před obětním hodem je v Ex 19,10-14. David u posvěcování nebyl – rodina jej neodvolala od ovcí! Neposvěcený pomazaný.

6-13: Jména Jišajových synů: Elíab, Abínádab, Šama. Tito byli nejstarší, jména dalších Davidových bratrů neznáme. Přestože měli vlastnosti, které se králi hodí (krásný král dobře reprezentuje svoje království, vysoký nebude mezi ostatními králi zanikat, ale vždy přitáhne pozornost atd.), neměli to nejdůležitější – Hospodin je nevyvolil. Samuel je zmaten – ani jednoho ze synů Hospodin nevyvolil – tak koho má vlastně pomazat? Ani otce Jišaje nenapadlo pozvat k obětnímu hodu osmého syna! Celé jednání je zahaleno tajemstvím, význam zná jen Samuel, starší se budou účastnit pomazání Davida za krále až v 2S 24.

Odkazy na praotce – David pase stádo jako Josef (Gn 37,2), pěkného vzhledu jako Ráchel. David má tu nejdůležitější vlastnost krále Izraele – je s ním Hospodin. Vše ostatní, co král také potřebuje – třeba peníze, slávu, přízeň lidu, vojsko, ženu – si časem získá.

Davidovo jméno zazní až po pomazání (David – hebr. Dód, tj. Miláček). Podle 2S 21,19 zvítězil nad Goliášem Elchánan – buď je to původní jméno Davidovo, nebo je v příběhu o Goliášovi zachována dvojí tradice.

Hospodinův Duch se Davida zmocňuje od této chvíle (tedy ne před pomazáním, ale až od pomazání; jako by pomazání bylo nějakým zlomovým bodem). O žádném z dalších izraelských králů nečteme, že by byl vybaven Božím Duchem natrvalo.

(V nedělce pro předškoláčky budu vycházet jen z veršů 1-13; připravujete-li nedělku pro předškoláčky, můžete další výklad přeskočit).

14-16: Zlý duch (od) Hospodina – tedy ne satan, ale skutečně Hospodinův duch, je tím, kdo trápí Saula. Jeho úkolem je zatěžovat Saula. Z textu není jasné, co Saulovi duch způsoboval. (Záchvaty migrény? Stavy hrůzy? Výčitky? Záchvaty vzteku? 1S 18,10- Saul, kterého se zmocnil zlý duch, běsnil…)

Služebníci dokázali správně určit diagnózu (Saul není nemocný, zmocňuje se ho zlý duch Hospodina) a navrhli řešení: sehnat někoho, kdo ducha vyžene. Byla to dobrá rada? Nebo rada přiměřená královým možnostem?

Zahánět zlého ducha Hospodinova – člověk že by si sám poradil s duchem Hospodina? Recidivy jsou nevyhnutelné, dokud Saul nevyřeší své problémy s Hospodinem. Zahánět zlého ducha Hospodinova hudbou? Muzikoterapie ulevuje duši, ale vyřeší hudba fakt, že Saul už nemá na trůnu co dělat a ví to, a přesto jedná záměně proti Hospodinově vůli? Zlý duch od Hospodina přišel k Saulovi hned poté, co od Saula odstoupil duch Hospodinův. Naslouchání hry na citeru (Český ekumenický překlad) harfu (Bible Kralická) či lyru (Český studijní překlad) možná pozitivně naladí, ale hřích to nevyřeší.

18: Jako jedna z důležitých vlastností Davida je jmenováno, že je s ním Hospodin. A tak je David přijat Saulem (starý král má nového krále ve svém domě!, ve svém pokoji! a dokonce si ho zamiloval!) a slouží mu. Saul mu svěřuje péči o své fyzické bezpečí (David je jeho zbrojnošem!) i o pohodu duchovní (hraje mu). Starý král a nový král pohromadě – to nevěstí nic dobrého.

Davidovo hudební umění se stalo podkladem tradice o Davidově autorství žalmů i pro tvrzení, že David zavedl liturgii do bohoslužeb budoucího chrámu (1Pa 23nn), který vybudoval až jeho syn Šalamoun (1Kr 6).

Úskalí

Se staršími dětmi byste se mohli zamotat do historie – je plná zápasů o moc mezi králi/císaři a papeži.

Úloha hudby v lidském životě – hudba jako uklidňující prvek pro bolavou lidskou duši – ano, ale vyřeší lidský hřích?

Odkazy

Pro zájemce o hlubší studium textu doporučuji Český studijní překlad Bible (vydalo nakladatelství KMS Praha 2009).

Pro děti

Předškoláci

Příprava: Na stůl uchystejte hromádku obrázků a schovejte je pod ubrus nebo šátek, voňavku (voňavý olej) schovejte jinam.

Jaké vlastnosti má mít král? Jaký musí mít král z pohádky, aby to byl opravdovský nefalšovaný král? Vyberte z hromádky obrázky (možno určit časový limit nebo limit počtu obrázků), řekněte, co jste vybrali a proč. (Např. Vybrala jsem obrázek zrcadla, protože král musí být krásný, aby dobře reprezentoval svoje království.)

Co z toho je pro krále, aby byl králem, nejdůležitější?

V Izraeli to bylo trošku jinak. Izraelský král, aby to byl skutečný král, musel mít především Boží pověření.

Čtení z Bible: V zájmu zkrácení navrhuji číst až od v. 6 a čtení uvést třeba takto: Hospodin vyhlédl Izraeli nového krále. Poslal Samuela, aby krále našel a pověřil ho úkolem kralovat. Samuel vyrazil na cestu a došel do Betléma. Zaklepal na dveře domu pana Jišaje a pozval jeho i jeho syny k obětnímu hodu.

Při čtení z Bible může vedoucí nedělky brát obrázky znázorňující danou vlastnost (krásný—zrcadlo) a dávat je zpátky pod šátek (ubrus), nakonec může vytáhnout něco voňavého a dát dětem přivonět.

Co jsme se dozvěděli o novém králi Davidovi? Jaké měl vlastnosti? (Ryšavý, měl krásné oči a vůbec byl hezký.) Můžete vzít obrázky, které toto symbolizují a položit je na zavřenou Bibli. Stačilo to na to, aby byl králem? (Ne.) Co z něj udělalo krále? (Že si ho Hospodin vybral.) Můžete dát voňavku navrch na obrázky na Bibli.

To, že si ho Hospodin vybral, bylo opravdu to nejdůležitější. Ne to, že byl hezký a měl krásné oči a kdovíco jiného. V pohádkách dostává král korunu a od té chvíle je králem. V Izraeli byli králové pomazáni směsí voňavých olejů. To byla taková voňavá tečka za jejich cestou na trůn. Anebo taky začátek jejich kralování. Můžete dát dětem přivonět…

Pomůcky: Obrázky z flanelografu – neutříděné, nebo směs obrázků z časopisů/směs pohádkových knížek bohatě ilustrovaných obrázky králů; místo, kam budete vybrané obrázky dávat; něco voňavého (éterický olej, voňavku, abyste mohli dát dětem přivonět); Bible.

Mladší a starší školní děti

Představte si, že byste si měli vybrat krále. Jaká by měl splňovat kritéria? (Už se o tom mluvilo v minulé úloze u Saule, je možno se na to odvolat. Reprezentativní vzhled, vzdělání, cizí jazyky, bohatý, skvělý válečník a taktik, dobrý plánovač pro časy míru.) Nakreslete symboly kritérií na papír/napište kritéria (možno dát časový limit či limit počtu kritérií, rozdělit děti do skupinek a zadat skupinkám tentýž úkol). Výsledky skupin psát na velký papír/flipchart křídou nebo fixou na tabuli.

Jaké z kritérií je nejdůležitější? Možno podtrhávat, umazávat – touto cestou se doberete ke shodě pomaleji nebo vybrat tři nejdůležitější kritéria.

Čtěte 1S 16,1-13. Po čtení se ptejte: kolik je v příběhu králů, na jméno starého a nového krále, co má nový král navíc oproti svým bratřím. Králové jsou dva, starý král Saul a jeho nástupce David. Jaký je ještě David? Co o něm víme z textu? Je ta vlastnost v našem seznamu toho, co by měl mít správný král? Co z našeho seznamu Davidovi chybí? Co z toho, co má David, je pro jeho kralování nejdůležitější? Pomazání od Hospodina – to je základ pro to, aby David mohl být v Izraeli králem; v Izraeli nedosazuje krále vůle lidu, ani dynastická posloupnost, ani nic jiného, ale Hospodin sám vybírá krále pro svůj lid. Nikdo jiný nemá tu pravomoc vybrat krále pro Hospodinův lid. (Můžete dopsat slovo pomazání do seznamu kritérií správného krále, odlišně, tak, aby bylo i na pohled jasné, že toto je to nejdůležitější.)

A co Saul? Připomenutí z minulé nedělky: Saul přišel o pověření k vládnutí po tom, co zapříčinil hřích celého lidu. Co by měl Saul podle vás teď udělat? Např.: snažit se udržet na trůnu zuby nehty; moc má ten, kdo se o ni popere (mrtvý nepřítel je nejlepší nepřítel); kdo pozná, že Saul už nemá pověření?; abdikovat, odevzdat trůn a v poklidu odejít… Zapisujte nápady na tabuli (flipchart nebo velký papír).

Co jsme řekli, že je pro krále Izraele nejdůležitější? (Pomazání.) Nemá pomazání, není král. Nic jiného z našeho seznamu mu nepomůže. Jediný dobrý krok by byl abdikovat. Jenže to Saul neudělal, ani nechtěl udělat. Hospodin mu poslal varování, zlého ducha Hospodinova. Saul se trápil, ale ze svého neustoupil. Co byste poradili takovému člověku, který se trápí kvůli problémům s Hospodinem? (Např.: Nevšímat si jich, zlepšit si psychickou kondici sportem, výtvarným uměním či hudbou, promluvit si o tom s Hospodinem.)

Saulovi služebníci pro něj vymysleli řešení. Číst v 14-23.

Takže Saulovi bylo dobře a nic řešit nemusel. Bylo to tak správně? (Bylo i nebylo – rada neužitečná, ale v mezích Saulových přání – nemají koneckonců služebníci plnit přání svých králů?)

Všimněte si, že tu máme starého a nového krále spolu, v jednom domě, pod jednou střechou. To není dobré, to povede k potížím. Ale to až příště.

Pomůcky: Papír; tužky (propisky) na psaní; flipchart, fixy (tabule a křídy nebo velký papír a fixy).

Přesah

Fp 2, 6-10: Pán pánů nelpěl na svém postavení, ponížil se a Bůh ho vyvýšil. Žalmy související s tímto příběhem: 78 a 89.

Liturgie

Biblický text k zapamatování

On mi řekl: Bůh našich otců si tě vyvolil, abys poznal jeho vůli, spatřil jeho Spravedlivého a slyšel hlas z jeho úst. (Sk 22,14)

Rituál

Každou postavu může provázet jedna píseň, kterou můžete zpívat nebo její část skandovat. U Davida navrhujeme *Bůh je záštita má, s ním nemusím se bát* (refrén písně SV 23).

Okénko do bohoslužeb

Kdo vybírá pana prezidenta? Kdy se to děje a jak? Na jak dlouho? A co když už prezidentovi skončí volební období? Za časů krále Saula to bylo trochu jinak…

Nebo: K řízení auta je potřeba řidičský průkaz. K řízení školky nebo školy je potřeba mít k řízení pověření od zřizovatele školky/školy. K řízení království Izraelského je potřeba mít pověření od Hospodina. A co když Hospodin to pověření odejme? Co se děje pak? Uslyšíte v nedělce.

Modlitba

Pane Bože, Saul se ztratil. Ztratil se sobě. Natruc dělal, co dělat neměl. Někdy jsme taky takoví. Prosíme, abys nás také varoval, jako jsi varoval Saula. Dej nám vědět, že každá chyba se dá napravit. A že když něco končí, tak něco taky začíná. Amen.

Odkaz na píseň

Moudrost mi, Pane, dávej

Odpusť (BTS43)

Prosba (Dej mi, Pane, víru) (SV44)

Jak stromy volily krále (SV70)

Hříchy tvý tě jednou doženou

Svou sílu nám dáváš jak vinný kmen

Cílová skupina

Mladší školní

Předškolní

Starší školní

Katechetické cykly

Dál přece nejdeme sami II (Od Samuele k Šalomounovi + Od Elijáše k mesiášovi)

Biblický odkaz (kat)

1 Samuelova 16